

Arkivsaksnr. 25/118

<u>Sak</u>	<u>Utvalg</u>
008/26	Sametingets plenum
002/26	Plan og finanskomiteen

Vedlegg

Rapport om valggjennomføringen 2021

Plenumssak 056-22 - Sametingsvalget - styrkning av valgarbeidet
selle

Evalueringsrapport for Stortings- og Sametingsvalget 2025 (1)

Rapport om valggjennomføring 2026

Saksfremlegg

Plenumsledelsen har i sak 064/25 fått fullmakt fra Sametingets plenum til å fremme rapport om gjennomføringen av sametingsvalget 2025.

Vurdering

Rapporten er ment å gi en helhetlig gjennomgang av valggjennomføringen og de utfordringene man har møtt i valggjennomføringen 2025.

Hovedfunnene er at valgordningen til sametingsvalget er umoderne og lite digitalisert. Eksempelvis har man fremdeles ikke elektronisk avkrysningsmanntall for bruk i valglokalene, noe man har hatt for stortingsvalget siden 2021. Kommunene må derfor ta ut et papirmanntall som skal brukes i valglokalet for deretter å registrere disse inn i det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA) i ettertid.

Valgordningen for stortings-, fylkestings- og kommunestyrevalg ble revidert og modernisert i 2024. Dette har gjort at valgordningen for Sametinget skiller seg fra stortingsvalget flere punkter, f.eks. ved at man har elektronisk signering av valglistene og man har fjernet muligheten for å gi personsstemmer for stortingsvalget. Måten man foretar opptelling på for stortingsvalget er også endret, slik at man nå teller i valglokalet dersom stemmekretsen har 100 eller flere manntallsførte og man har mottatt mer enn 60 stemmer i stemmekretsen. Det gjør at valgresultatene kommer tidligere, noe man også så ved valget i 2025 der stortingsvalget i stor grad var ferdigfelt allerede valgdagen. For en valggjennomføring vil det være hensiktsmessig at valgordningene er like så langt det lar seg gjøre, men dette er noe som må vurderes når man ser på valgordningen.

For sametingsvalget var ikke valgresultatet ferdig før uken etter valgdagen. Dette har sin bakgrunn ikke bare i at et opptellingsvalgstyre var sen med å begynne opptellingen, men også at selve valgordningen oppfattes som komplisert og at EVA ikke er tilpasset sametingsvalget. Dette betyr at det kreves uforholdsmessig mye ressurser i kommunene å gjennomføre opptellingen til sametingsvalget.

Til tross for at den teknologiske utviklingen går stadig fremover, er behandlingen av Sametingets valgmanntall papirbasert. Selv om man kan sende inn begjæring via Sametingets nettsider, så tas begjæringene ut på papir fordi de skal sendes i rekommandert sending til registrering i Folkeregisteret. Dette gjør at det oppleves som unødvendig arbeidskrevende å behandle begjæringene. Sametinget vil sammen med Skatteetaten og Valgdirektoratet vurdere løsningsmodeller for både føring og utarbeidelse av valgmanntallet.

For stortingsvalget har man fjernet bruken av valgkort. En tilsvarende endring for sametingsvalget må vurderes. Valgloven sier at man for stortingsvalget skal sende ut informasjon til velgerne elektronisk. For sametingsvalget har denne informasjonen blitt gitt via valgkoret, dvs. at man på valgkortet finner opplysninger om velgeren kan stemme på valgdagen eller om det bare er forhåndsstemmegivning i kommunen.

Kommunene opplevde også utfordringer med å opprettholde prinsippet om hemmelige valg i opptellingen. Det er i dag en grense på 30 som avgjør hvordan opptellingen skal skje. De kommunene som har 30 eller flere i valgmanntallet skal telle selv. Det var flere kommuner og opptellingskommuner som mente at grensen på 30 er for lav. Noen kommuner hadde et fåtall stemmegivninger som igjen gjorde at disse kommunene valgte telle alt samlet med de sent innkomne stemmegivningene tirsdagen etter valgdagen. Det ble også gitt tilbakemeldinger om kategoriene for stemmesedlene i opptellingen var unødig komplisert. Det må vurderes om man bare skal ha en opptellingskategori og at det skilles mellom forhåndsstemmer og valgtingsstemmer når man registrerer stemmegivningene inn i EVA.

Det var 640 stemmegivninger som ble forkastet til sametingsvalget fordi velgeren ikke sto i valgmanntallet. Dette må følges opp når Sametinget har gjort en vurdering av personvernet (GDPR). Sametinget må lage en løsning som gjør at velgere selv kan sjekke om de står i valgmanntallet eller ikke.

Det er 66 stemmesedler som er forkastet fordi de ikke oppfyller kravene, f.eks. ved at velgeren har stemt på en valgliste som ikke stiller i valgkretsen. Sametinget må lage informasjon med veiledning til den enkelte velgeren om når, hvor og hvordan man kan avgi stemme til sametingsvalget. Det er særlig viktig å få flere unge inn i valgmanntallet, og Sametinget er i gang med en kampanje spesielt rettet mot unge.

Sametinget gjennomførte opplæring av kommunene med fysiske samlinger, og selv om tilbakemeldingene var positive, så ble det likevel gitt tilbakemelding om at opplæring bør deles i bolker med e-læringskurs og videoer. Man må altså lage enda bedre informasjon for valgmedarbeidere i kommunene som legges ut på valgmedarbeiderportalen (nettsiden som valgmedarbeidere ute i kommunene bruker under valg gjennomføringen). Opplæringen av valgmedarbeider bør ha særlig fokus på forskjellene mellom stortings- og sametingsvalget, slik at valgmedarbeider lett kan finne ut hva man må være spesielt oppmerksom på for sametingsvalget.

For listeforslagsstillerne er det mer arbeidskrevende å stille liste til sametingsvalget fordi det er et krav om at listekandidater skal være innført i valgmanntallet. Listeforslagsstillerne får også et halvannet år gammelt manntall, ettersom det nyeste manntallet som lages er fra det året mandatfordelingen skjer. Tilbakemeldinger fra de som stilte liste til dette valget, var at man ønsker tilgang til valgmanntallet, slik at de selv kan gjøre oppslag. I tillegg er det et ønskelig at man kan levere inn listene elektronisk.

Plenumsledelsen mener at elektronisk avkrysningsmanntall, digital tilgang til valgmanntall for listeforslagsstillere og elektronisk informasjon til velgere er forskriftsendringer som kan gjøres uten at det reiser prinsipielle spørsmål. De øvrige spørsmålene rapporten reiser, som grensen for når kommuner skal ha valgting, fjerning av muligheten for personstemmer m.v. er spørsmål som må kreve en grundigere vurdering.

Plenumsledelsens innstilling:

Sametinget som øverste valgmyndighet har ansvaret for at sametingsvalget gjennomføres slik at det er tillit til valgresultatet og at valget som grunnstein for demokratiet får den respekten og anerkjennelsen et parlament skal ha.

Sametingets plenumsledelse har evaluert valget i 2025. Rapporten som er utarbeidet viser at det er behov for modernisering og digitalisering av valgordningen for Sametinget. Noen av utfordringene som rapporten reiser, kan løses ved å endre forskriften, mens andre er av mer prinsipiell art.

Sametinget igangsetter nødvendige forskriftsendringer for digitalisering av valgordningen. Dette betyr at man blant annet skal innføre elektronisk avkrysningsmanntall og at informasjonen som gis velgere er elektronisk og at man ikke bruker valgkort. Det bør også vurderes å gi digital tilgang til valgmanntallet for listeforslagsstillere. Sametinget tar rapporten til orientering og følger opp forslagene som umiddelbart kan gjennomføres.

Rapporten er også grunnlaget for en gjennomgang av valgordningen når denne igangsettes.

Plan og finanskomiteen_002/26

Merknad 1 – Feil i adresselister

I forbindelse med Sametingsvalget sender både Sametinget og partiene/listene ut informasjon via post til valgmanntallsførte. Ordningen fungerer slik at Sametinget sender adresselister direkte til trykkerier partiene/listene har avtale med. Adresselisten lages av Skatteetaten på bakgrunn av folkeregisteret og sendes til Sametinget som distribuerer videre til trykkeri. Partiene/listene er aldri i direkte befatning med adresselistene selv.

I forbindelse med utsendelse av valgmateriell ved Sametingsvalget 2025 ble det avdekket vesentlige utfordringer knyttet til kvaliteten på adresselistene som ble utlevert til trykkerier og benyttet i postdistribusjon. Det har ved tidligere valg også vært utfordringer med adresselister. Gjennom dialog med Sametingets administrasjon og trykkeri, samt gjennomgang av returpost, fremkom det flere systematiske feil og mangler i adressegrunnlaget.

Blant forholdene som ble avdekket var:

- sammenblanding av postadresse og bostedsadresse, som medførte korrekt gateadresse og kommunenavn, men feil postnummer og retur av forsendelser utdaterte eller manglende adresser for personer oppført i valgmanntallet
- feilgjengivelse av navn og adresser med samiske bokstaver, hvor tegn ble erstattet med mellomrom, noe som førte til retur
- ulik struktur i adresselister (antall adresselinjer), samt indikasjoner på at ulike versjoner av adresselister har vært distribuert
- noen navn/adresser var duplisert opp mot 3 ganger

Det ble også rapportert at korrigerende adresselister ikke nødvendigvis avhjalp problemene i senere utsendelser.

Konsekvensene av feilene var blant annet:

- at en betydelig andel velgere ikke mottok valgmateriell fra partiene
- unødvendige portokostnader hos partiene knyttet til forsendelser som ikke kunne leveres
- økt administrativ og økonomisk belastning ved håndtering av returpost
- behov for manuell håndtering og forsvarlig makulering av materiell med personopplysninger for å sikre etterlevelse av personvernregelverket

Samlet peker disse forholdene på svakheter i rutinene for kvalitetssikring, uttrekk og distribusjon av adressegrunnlag fra valgmanntallet.

Dette er forhold som etter flertallets syn bør inngå i den helhetlige evalueringen av Sametingsvalget 2025, med sikte på forbedrede rutiner for kvalitetssikring av adressedata og likebehandling av adresselister ved distribusjon av valgmateriell.

Det er et demokratisk hensyn av grunnleggende betydning at samiske velgere mottar informasjon fra alle lister på like vilkår. Det er særlig alvorlig dersom velgere med samiske tegn i navn eller adresse systematisk risikerer ikke å motta valgmateriell.

Flertallet peker på at plenumsledelsens foreslåtte tiltak om blant annet å innføre elektronisk avskrysningsmanntall også forhåpentligvis vil kunne bidra til å løse disse utfordringene. Ved neste Sametingsvalg må utfordringene med adresselister være løst slik at alle valgmanntallsførte kan motta informasjon om valg, og partiene/listene har like forutsetninger for å få distribuert sitt materiell.

Innledning

Plan- og finanskomiteen har behandlet sak: 002/26 Rapport om valggjennomføring 2025

Merknader

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) ved Anne Henriette Nilut. Komitemedlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Anne Henriette Nilut, Amalie Hansen Kristiansen Raste, Tor Gunnar Nystad, Kristin Sara, Jan Gunnar Tollefsen Kaino, Hanne Marion Gaup, Andreas Vangseng Nikodemussen og fra Nordkalottfolket (NORD) Vibeke Larsen, Jan Tore kvalnes, Gry Warth, John Arne Markussen, Knut Einar Kristiansen og fra Arbeiderpartiet (AP) Tom Sottinen, stiller seg bak.

I forbindelse med Sametingsvalget sender både Sametinget og partiene/listene ut informasjon via post til valgmanntallsførte. Ordningen fungerer slik at Sametinget sender adresselister direkte til trykkerier partiene/listene har avtale med. Adresselisten lages av Skatteetaten på bakgrunn av folkeregisteret og sendes til Sametinget som distribuerer videre til trykkeri. Partiene/listene er aldri i direkte befatning med adresselistene selv.

I forbindelse med utsendelse av valgmateriell ved Sametingsvalget 2025 ble det avdekket vesentlige utfordringer knyttet til kvaliteten på adresselistene som ble utlevert til trykkerier og benyttet i postdistribusjon. Det har ved tidligere valg også vært utfordringer med adresselister. Gjennom dialog med Sametingets administrasjon og trykkeri, samt gjennomgang av returpost, fremkom det flere systematiske feil og mangler i adressegrunnlaget.

Blant forholdene som ble avdekket var:

- sammenblanding av postadresse og bostedsadresse, som medførte korrekt gateadresse og kommunenavn, men feil postnummer og retur av forsendelser utdaterte eller manglende adresser for personer oppført i valgmanntallet
- feilgjengivelse av navn og adresser med samiske bokstaver, hvor tegn ble erstattet med mellomrom, noe som førte til retur
- ulik struktur i adresselister (antall adresselinjer), samt indikasjoner på at ulike versjoner av adresselister har vært distribuert
- noen navn/adresser var duplisert opp mot 3 ganger

Det ble også rapportert at korrigerte adresselister ikke nødvendigvis avhjalp problemene i senere utsendelser.

Konsekvensene av feilene var blant annet:

- at en betydelig andel velgere ikke mottok valgmateriell fra partiene
- unødvendige portokostnader hos partiene knyttet til forsendelser som ikke kunne leveres
- økt administrativ og økonomisk belastning ved håndtering av returpost
- behov for manuell håndtering og forsvarlig makulering av materiell med personopplysninger for å sikre etterlevelse av personvernregelverket

Samlet peker disse forholdene på svakheter i rutinene for kvalitetssikring, uttrekk og distribusjon av adressegrunnlag fra valgmanntallet.

Dette er forhold som etter flertallets syn bør inngå i den helhetlige evalueringen av Sametingsvalget 2025, med sikte på forbedrede rutiner for kvalitetssikring av adressedata og likebehandling av adresselister ved distribusjon av valgmateriell.

Det er et demokratisk hensyn av grunnleggende betydning at samiske velgere mottar informasjon fra alle lister på like vilkår. Det er særlig alvorlig dersom velgere med samiske tegn i navn eller adresse systematisk risikerer ikke å motta valgmateriell.

Komiteen peker på at plenumsledelsens foreslåtte tiltak om blant annet å innføre elektronisk avskrysningsmanntall også forhåpentligvis vil kunne bidra til å løse disse utfordringene. Ved neste Sametingsvalg må utfordringene med adresselister være løst slik at alle valgmanntallsførte kan motta informasjon om valg, og partiene/listene har like forutsetninger for å få distribuert sitt materiell.

Komiteens tilråkning

Komiteen hadde ingen flere merknader og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.